

Den danske Hær 1932-1941 - Fodfolkspionerkommandoet

[Cyklistregimentet](#) - [Ambulancen](#) - [Veterinærtjenesten](#)
[Forplejningskolonnen](#) - [Pionerbataljonen](#)
[Feltbroekvipagen](#) - [Telegrafbataljonen](#)

Indledning

Fodfolkspionerkommandoets opgave var, som navnet siger, at foretage lettere pionerarbejder, herunder særligt spærringer, vejødelæggelser og mindre sprængninger.

Kommandoet var en af nyskabelserne fra Hærordningen af 1937 og blev opstillet med henblik på forsvaret af Sønderjylland, specielt grænseegnene. De to bataljoner var stort set udrustet som fodfolkets øvrige bataljoner, idet alle rekylgeværer i rekylgeværkompagnierne var trefodsgeværet. Herudover var bataljonernes tunge kompagnier - i Fodfolkspionerbataljonerne benævnt *afværgekompanier* - i princippet som cyklistbataljonernes motorcyklistkompagnier.

Ikke alle organisatoriske detaljer nåede at komme på plads i enhedens levetid og på grund af manglende politisk vilje til at udføre hindrearbejder m.v. i Sønderjylland kom enheden ikke til at fungere efter sin hensigt, men soldater fra Fodfolkspionerkommandoet udmærkede sig under kampene den 9. april 1940, specielt Afværgekompaniet fra 2. Fodfolkspionerbataljon, som var indsat sammen med 4. Bataljon (cyklistbataljon).

Fodfolkspionerkommandoet

Fodfolkspionerkommandoet består af: • Chef med stab, stabsdeling og træn (ca. 60 mand) • 1. Fodfolkspionerbataljon • 2. Fodfolkspionerbataljon (ca. 1.000).	<i>Staben og 1. Fodfolkspionerbataljon er garnisoneret i Tønder, mens 2. Fodfolkspionerbataljon ligger i Lejren på Søgård.</i>

Fodfolkspionerkommandoets krigsstyrke udgør således ca. 2.060 mand.

Fodfolkspionerkommandoets træn
1 meddelelsesmaterielvogn (forbindelsesdelingen)
1 lægevogn
1 køkkenvogn
1 bagagevogn

Til meddelelsesmateriellet hører bl.a. 4 radiostationer af typen SMB. Denne oplysning stammer fra Kilde 3, men om radiomateriellet rent faktisk blev indført, vides ikke.

Fodfolkspionerbataljonen

Træn
2 meddelelsesmaterielvogn (I og II)
1 lægevogn
4 ammunitionsvogne (ammunitionsdelingen)
1 reserveredskabsvogn

1 køkkenvogn 1 bøssevagtervogn (pakning ikke fastsat) 1 værksteds- og benzin vogn 1 bagagevogn 4 reservevogne

Fodfolkspionerbataljonen består af:

- Chef med stab, forbindelsesdeling, træn og sanitetspersonel (119)
- 3 rekylgeværkompagnier (å 230)
- 1 afværgekompagni (200).

Bataljonens krigsstyrke udgør ca. 1.000 mand.

På reserveredskabsvognen føres bl.a.:	
• 2 redskabskasser • 1 pigtrådsredskabskasse • 4 ammunitionskasser	• 2 kasser med i alt 48 stk. panservognsminer 1) • 6 trådspiraler • 1 let rambuk

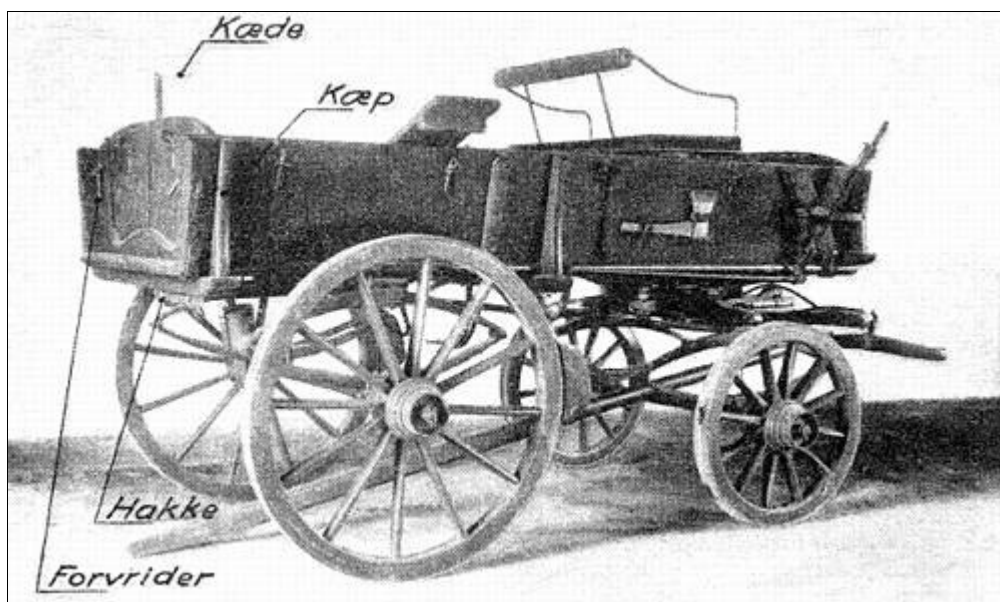
Fodfolkspionerkompagnierne (1. - 3. Kompagni)

Træn
4 fægtningsvogne (hestetrukne vogne) 2 redskabsvogne 1 lægevogn 1 køkkenvogn 2 bagagevogne (I og II)

Fodfolkspionerkompagniet består af:

- Chef, næstkommanderende, kommandoofficiant og kommandogruppe
- 4 delinger å delingstrop og 4 rekylgeværgrupper.

Kompagniets krigsstyrke udgør ca. 230 mand.

Trænvogn M.1909. Fra Køreinstruktion for Hæren, Krigsministeriet, København 1929.

Fodfolkspionerkompagniernes fægtningsvogne er hestetrukne trænvogne (som fodfolkets øvrige rekylgeværkompagnier), mens øvrige vogne ser ud til at være lette lastvogne.

På hver fægtningsvogn (en pr. deling) medføres bl.a.:	
• 4 rekylgeværer (indtil udlevering ved "klar til kamp") • 4 vekselpiber • 4 rekylgeværtrefødder • 32 5-magasinposer • 8 5-magasinposer med specialpatroner *).	• 4 magasinposer á 10 håndbomber • 4 geværgranattasker (á 1 geværgranatbæger og 10 geværgranater med tilbehør) • 1 signalpistol med ca. 40 signalpatroner.
*) Hvert magasin er opladt med 10 panser-, 5-lysspor- og 5 patroner 1908	

På hver redskabsvognen føres kompagniets særlige pionerudrustning:	
• 6 redskabskasser • 2 pigtrådsredskabskasse • 2 ammunitionskasser	• 2 kasser med 48 stk. panservognsminer • 6 trådspiraler til udførelse af foreløbige spærringer • 2 lette rambukke

Redskabskasserne må antages at indeholde bl.a. graveredskaber, idet kilderne ikke omtaler særlig normering af disse for hindringsarbejder så nødvendige genstande.

Rekylgeværgruppe, Sønderrjylland, 9. april 1940.

Fra Kilde 5.

Fodfolkspionerkompagnierne er organiseret og udrustet som fodfolkets rekylgeværkompagnier - alle rekylgeværer er dog trefodsgeværer.

Fra hvilken enhed soldaterne stammer, fremgår ikke af kilden, men det kunne være en rekylgeværgruppe fra en af Fodfolkspionerbataljonerne.

Tiden op til 9. april 1940

Kilde 6 giver en grundig redegørelse for de forskellige planer, der frem til 1940 var lagt for, hvorledes forsvaret af Jylland skulle forme sig. Gennem tiden herskede forskellige strømninger og forskellige elementer blev tillagt større eller mindre værdi, alt afhængig af taktiske muligheder, tilgængelige ressourcer og politiske strømninger. Et fælles træk fremstår dog, nemlig at en fjendtlig fremrykning fra syd kun effektivt kunne sinkes, hvis der i forvejen var forberedt og/eller udført omfattende forstærknings- og hindrearbejder tværs over Sønderrjylland.

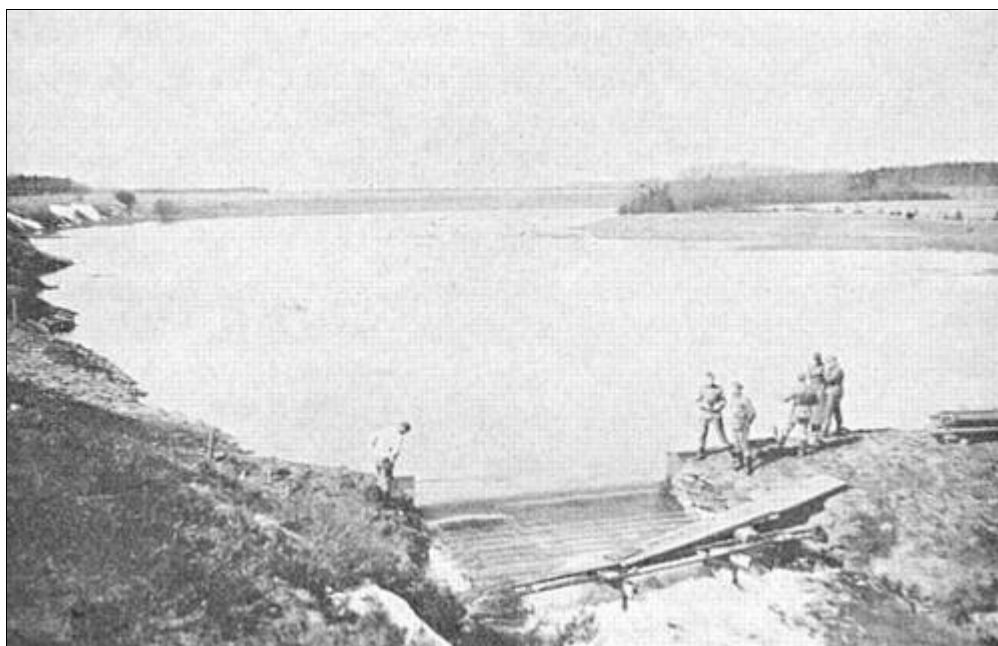

Oversvømmelsesarbejdet ved Oksenvad, den 1. april 1940. Fra Kilde 7.

Som bekendt var der ikke politisk vilje til at iværksætte sådanne arbejder og den 9. april 1940 fik sit velkendte forløb.

2. Pionerbataljon fik dog mulighed for at udarbejde et forslag til udførelsen af oversvømmelsesanlæg mellem Ribe og Haderslev, og der blev ekstraordinært stillet et mindre beløb - kr. 1.200 - til rådighed for udførelsen af et forsøg ved Oksenvad, 12 km syd for Vamdrup.

Forsøget skulle udføres fra morgenen den 1. april 1940 som kontinuerligt arbejde, og en styrke af fodfolkspionerkompagniet i Tønder blev stillet til rådighed for pionerbataljonen.

Oversvømmelsesarbejdet ved Oksenvad, den 3. april 1940. Fra Kilde 7.

I løbet af 3 døgn var forsøget tilfredsstillende udført, og efter at divisionsgeneralen havde inspiceret anlægget den 6. april 1940, skulle den kommanderende general bese det den 10. april 1940...

Arbejdets omfang er dokumenteret i disse billeder.

Ved beredskabsforøgelsen den 8. april 1940 beordres fodfolkspionererne - på lastvogne - tilbage til Tønder, mens pionerstyrken rykkede til Kolding.

Op til 9. april 1940 bestod fodfolkspionerstyrken af:

I Tønder	• Fodfolkspionerkommandoets chef, oberst A.M. Poulsen • Fodfolkspionerkommandoets befalingsmandsskole, som blev formeret i en afværgedeling, med 2 stk. 20 mm maskinkanoner og 1 rekylgevær, samt 2 cyklisthold, med 4 rekylgeværer • 1. Fodfolkspionerbataljons 4. Kompagni (beredskabsstyrke).
I Søgaard	• 2. Fodfolkspionerbataljons chef, oberstløjtnant P.F.L.B. Hintz, med stab • 2. Fodfolkspionerbataljons Afværgekompani (beredskabsstyrke), med 6 20 mm maskinkanoner og 5 rekylgeværer.
I Odense	• 1 fodfolkspionerbataljon 2), under uddannelse.

Afværgekompaniet (4. Kompagni)

Afværgekompaniet er organiseret således:

- Chef, næstkommanderende, kommandoofficiant og kommandogruppe
- 2 motorcyklistdelinger (å delingstrop og 4 grupper)
- 2 motorcykelkanondelinger (å delingstrop og 4 motorcykelkanongrupper)
- Træn (fægnings- og bagagetræn).

Afværgekompaniets krigsstyrke er på ca. 200 mand.

Så vidt det kan fastslås, er afværgekompaniets delinger organiseret som Cyklistbataljonernes motorcyklistkompagnier; i afværgekompaniet er antallet af "kampdelinger" blot fordoblet.

Afværgekompaniets træn er ligeledes som i Cyklistbataljonernes motorcyklistkompagnier, blot er der 2 ammunitionsvogne.

2. Fodfolkspionerbataljons afværgekompani den 9. april 1940

*Kanonmotorcykel fra 1. Deling, 2. Fodfolksbataljons afværgekompani,
Aabenraa, 9. april 1940.
Fra Kilde 5.*

Billedet, der er et af de absolut mest kendte fra kampene i Sønderjylland den 9. april 1940, viser den ene af de to maskinkanoner, som gik i stilling i den sydlige udkant af Aabenraa.

Billedet viser gruppeførereren korporal Larsen (stående) samt 10/Dalum (hjælper) og 19/Olsen (skytte).
(Kilde 8)

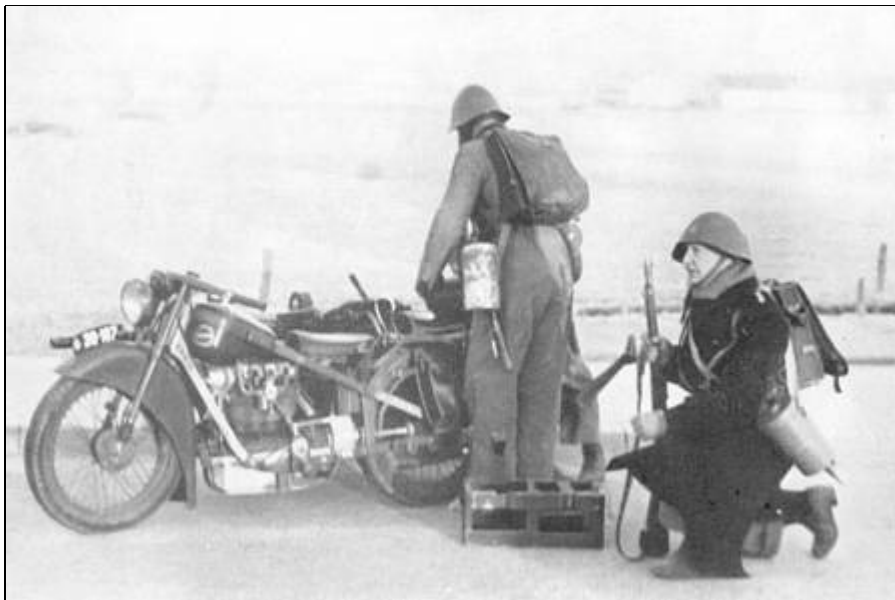

*Tyske kampvogne - Pz I og Kleiner Panzerbefehlswagen - i Aabenraa, 9. april 1940.
Fra Kilde 5.*

Klokken er 06:45 og der er kun minutter til, at de første tyske kampvogne dukker op... Korporalen berettede siden:

"Vi gik i stilling bag et transformatorårn (til venstre) i vejstjernen og fjernede en bjælke i rækværket, så vi fik frit skudfelt. Et øjeblik efter kan det nok være, at jeg kom ned på maven, for pludselig kom der en byge foran os, og lidt efter en bagved. Vi skød naturligvis, men vi lå udækket, og de var ved at skyde sig ind på os."

1. Deling (delingsfører: sergent Sv. Aage Bundgaard), havde allerede tidligere været i kamp ved Lundtoftebjerg (se [The Danish Army on April 9th, 1940, Part 1](#)), hvorunder menig 10/Dalum, på bredt jysk, udtalte de berømte ord: "Det er sgu'ette det rene pap, de kører med dernede!" da han så 20 mm projektiler prelle af mod et tysk panserkøretøj.

*Kanonmotorcykel fra 1. Deling, 2. Fodfolksbataljons afværgekompani,
Aabenraa, 9. april 1940.
Fra Kilde 5.*

På den anden side af vejen var sergent Frederiksen gået i stilling med sin kanon

På billedet ses sergent Frederiksen (knælende) og menig 2/Nielsen eller 3/Christensen. (Kilde 8.)

Mens maskinkanonerne var i gået i stilling ved vejstjernen, holdt resten af delingen i gaden bagved - Sønderport.

*Motorcyklister fra 2. Fodfolksbataljons afværgekompani,
Aabenraa, 9. april 1940.
Fra Kilde 5.*

Fra venstre ses menig 39/Petersen, 7/Sørensen, 17/Christensen og 139/Christensen. (Kilde 8.)

Da delingen afbrød kampen ved Lundtoftebjerg, løb 7/Sørensen tilbage til stillingen og hentede 2 10-magasintasker og en vekselpibe, som var efterladt i skyndingen.

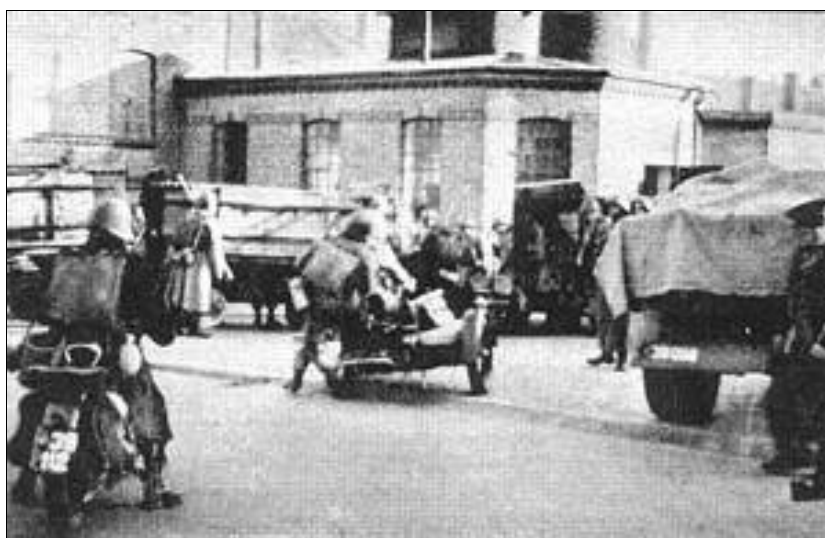

*Motorcyklister fra 2. Fodfolksbataljons
afværgeskompani, Aabenraa, 9. april 1940.
Fra Kilde 8.*

Menig 7/Sørensen oplyser i Kilde 9, at delingen under kampen i Aabenraa ødelagde en tempovogn og en panservogn, inden delingen trak sig tilbage.

Fra venstre ses menig 6/Laursen, 27/Lundgaard og 38/Petersen. (Kilde 8.)

Fodfolkspionerkommandoet førte nummerplader i serien 39.000 - 39.999, hvilket gør det let at skelne fodfolkspionererne fra 6. Regiment (4. Bataljon), som havde nummerplader i serien 26.000-26.999, på billeder fra 9. april 1940.

*Motorcykler fra 1. Deling, 2. Fodfolkspionerbataljons
afværgeskompani og en lastvogn ved vejspærringen i
Haderslev, 9. april 1940.
Fra Kilde 8.*

Efter træfningen i Sønderborg rykkede delingen mod Vejle, som blev nået 09:30.

Delingen kørte gennem Haderslev (se [The Danish Army on April 9th, 1940, Supplement to Part 2](#)). Her blev en af kanonmotorcyklerne samt motorordonnansen - 457/Thomsen - og en af bataljonens lastvogne fotograferet under passage af vejspærringen, umiddelbart ført tyskerne nåede frem.

I Haderslev gik delingen i stilling ved kasernen, men kunne - på grund af mange civile i gaderne - ikke komme til skud mod de fremrykkende tyske kampvogne. Delingen fortsatte derfor mod Vejle.

2. Deling af 2. Fodfolkspionerbataljons afværgekompagni var blandt andet indsat ved Hokkerup (se [The Danish Army on April 9th, 1940, Supplement to Part 1](#)), hvor den løste sin opgave på glimrende vis og så godt som mulighederne nu engang tillod.

Afslutning

Bortset fra kilder, der beskæftiger sig med 9. april 1940, er jeg ikke bekendt med andre, der i større detalje omtaler Fodfolkspionerkommandoet, herunder dets opgaver og funktion m.v. Skulle nogen derfor kende til sådanne kilder, så hører jeg gerne om det.

Kilder

1. *Forsvarsbogen* af oberst T. Andersen, Gyldendal, København 1941.
2. *Lærebog for Fodfolkets Korporalskoler - Udrustning og Train*, Krigsministeriet, København 1941.
3. *Feltudrustning for Enkeltmand*, Krigsministeriet, København 1936, med rettelsesblade frem til august 1941.
4. *Norm for hærens forsyning med materiel*, Krigsministeriet, København 1941, med rettelser frem til juni 1941.
5. *Felttjeneste og fægtning for cyklist- og motorcykliststyrker*, tillæg til Lærebog for Hærens menige, II. Del, for fodfolket, Krigsministeriet, København 1940.
6. *Jyllands landforsvar fra 1901 til 1940* af Michael H. Clemmensen, udgivet af forfatteren, København 1982.
7. *Ingeniørregimentet 1880-1955* af oberst Niels Maare, Særtryk af Tidsskrift for Ingeniørofficerer, København 1955.
8. *9. april i billeder*, Poul Branners Forlag, København 1940.
9. *De så det ske 9. april 1940* af Per Eilstrup og Lars Lindberg, Tillæg til Søndags-B.T., Nr. 13, 27. marts 1980.
10. *9. april - Skildret i breve fra danske soldater* samlet og udgivet af Arne Stevns, Steen Hasselbalchs Forlag, 1940.
11. *Automobilen i Hæren 1908-1983* af Frank Pedersen, 1983.

Per Finsted

Noter:

1) De omtalte panservognsminer var muligvis oplagt som mobiliseringsbeholdninger, men var ikke udleveret til enhederne, hvor de ville have været til stor gavn i forbindelse med de vejspærringer, som blev improviseret den 9. april 1940.

2) I kilder om 9. april 1940, bl.a. *Hæren, der ikke måtte kæmpe* af P.M. Norup, Povl Branners Forlag, København 1945, omtales denne styrke forskelligt; muligvis var der tale om en rekrutstyrke bestående af op til 3 fodfolkspionerkompagnier og 2 afværgekompagnier. Øvrige fremhæver, at afværgekompagniet i Søgård bestod af erfarent og veluddannet mandskab, som stod foran hjemsendelse, og der har således været behov for en snarlig erstatning af dette mandskab.